

Какво е афазията?

Вероятно преди известно време сте се сблъскали за първи път с афазията. В началото във връзка с болестта изникват много въпроси: какво е афазията, на какво се дължи и какви проблеми може да предизвика в бъдеще?

Какво е афазията?

Всички хора използват език. Говорът, използването на правилните думи, разбирането, писането и жестовете са част от нашия език. Когато поради мозъчно увреждане се нарушат една или повече езикови функции, това състояние се нарича афазия.

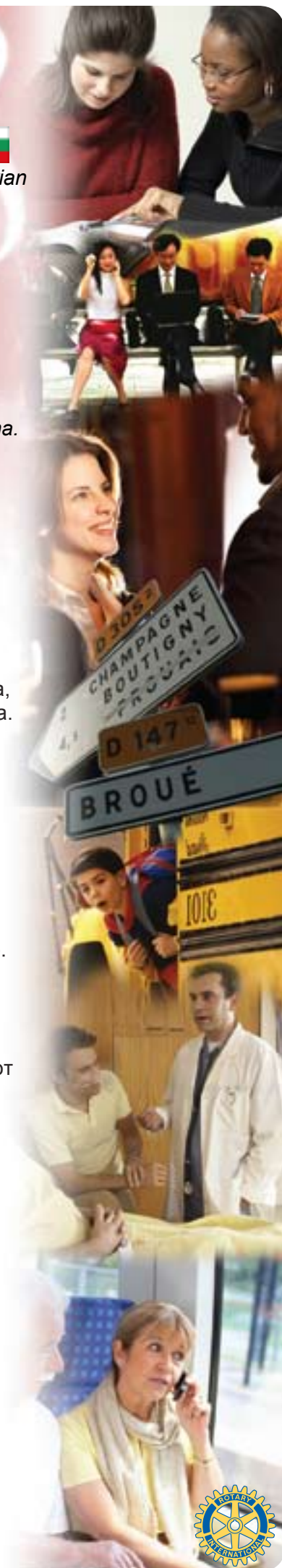
Терминът афазия произлиза от думите: *a* – не, *phasia* – говоря, и се използва, когато човек не успява да каже това, което иска и не може да си служи с езика. Афазията може да е съпроводена с парализа или проблеми с:

- задържане на вниманието;
- наблюдение на обкръжаващата среда;
- концентрацията, паметта и поемането на инициативи;
- извършването на две неща едновременно.

Когато се намират за кратко в чужда държава много хора осъзнават колко е потискащо да не можеш да се изразяваш правилно или да не разбираш това, което ти казват останалите. Дори когато владеем добре даден език може да срещнем трудности, ако се наложи да отидем на лекарски преглед, например. Ако не разбираме и не говорим добре, способността ни да общуваме с околните е доста ограничена и понякога не успяваме дори да си поръчаме желаното ястие. За хората с афазия подобни проблеми са ежедневие. Афазията е всъщност езиково нарушение. Тя няма еднакви признаци и се проявява по различен начин при всеки. Пораженията, които нанася, зависят от обема и областта на мозъчното увреждане, от предишните езикови способности и индивидуалност. Някои от страдащите от афазия разбират добре чуждата реч, но се затрудняват при намирането на думи и изказването на мислите си. Други говорят много, но това, което казват, е почти неразбираемо за останалите. Те имат и сериозни трудности при разбирането на чуждата реч. Това са най-често срещаните езикови нарушения при засегнатите от афазия.

Забележете: страдащите от афазия запазват напълно интелектуалните си способности!

Почти винаги с отшумяването на афазията се възвръщат спонтанно и езиковите способности, макар и не напълно. Въпреки всичко с много упражнения, усилия и постоянство могат да се постигнат значителни подобрения.

Причини за афазията

Афазията възниква вследствие на мозъчно увреждане. В повечето случаи то е предизвикано от поражения на мозъчното кръвообращение. Подобни поражения са известни като инсулт, исхемичен инсулт, хеморагичен инсулт или мозъчен удар. В медицината за инсулта се използва и терминът CVA – Cerebro (мозъчно) Vasculair (артериално) Accident (поражение). Афазията може да бъде причинена и от мозъчна травма (напр. при автомобилна катастрофа) или от тумор в мозъка.

За да функционира нормално, нашият мозък има нужда от кислород и глюкоза. При мозъчна травма, тумор или поражение на мозъчните артерии, може да спре притокът на кръв към определени части на мозъка. В тези зони мозъчните клетки загиват. В мозъка има различни центрове, които отговарят за различни функции. Езиковите центрове обикновено са разположени в лявото мозъчно полукълбо. Когато те са увредени, говорим за афазия.

Какви са съпътстващите проблеми?

Често афазията е придружена и от други проблеми, тъй като мозъчното увреждане може да засегне повече от един център. Най-често срещаните съпътстващи проблеми са:

- Едностранична парализа (*хемиплегия*, *хеми* – половина, *плегия* – парализа). При страдащите от афазия най-често е засегната дясната половина на тялото и те не могат да контролират добре мускулите си от дясната страна.
- Отпадане на половината от зрителното поле (*хемиянопсия*, *хеми* – половина, *опсия* – зрение). Хората с хемиянопсия обикновено виждат само това, което се намира в зрителното поле на здравата страна от тялото им.
- Невъзможност за извършване на целенасочени движения (*апраксия*, *а* – не, *праксия* – действие). Апраксията се изразява в трудности при изпълнение на най-обикновени дейности като обличане, ядене или пиене. Засегнатият от апраксия не знае дори как да загаси свещ, ако бъде помолен за това (съзнателно действие), но в същото време загася инстинктивно клечката кибрит, която държи в ръка, за да не изгори пръстите си.
- Трудности при ядене, пиене и преглъщане (*дисфагия*, *дис* – лошо, *фагия* – гълтане). В резултат на мозъчното увреждане могат да се парализират мускулите за дъвчене и преглъщане и да станат прекалено чувствителни или безчувствени. Това затруднява яденето и пиенето, а заради схващането и безчувствеността на засегнатата част от лицето от ъгълчето на устата може да се стича слюнка.
- Проблеми с паметта. Речта играе важна роля в процеса на запаметяване. Езиковите проблеми се отразяват и на паметта. При подобни случаи е от полза по време на разговор да се направи списък с по-важните думи и теми. По такъв начин страдащите от афазия успяват да запомнят по-лесно.
- Промяна в реакциите. Поради мозъчното увреждане могат да се променят и реакциите към определени неща. Изразяването и контролирането на емоциите и чувствата става по-трудно. Често се увеличават моментите на неудържим плач или смях.
- Епилепсия. В процеса на възстановяване от увреждания в мозъка могат да се образуват цикатризиращи участъци. В тези участъци понякога

стават "къси съединения", които могат да причинят гърчове, проблеми с дишането и загуба на съзнание. Подобни епилептични кризи продължават само броени минути, но обикновено настъпват неочаквано и предизвикват огромна уплаха у засегнатия от кризата и неговите близки.

Горепосоченият списък на съпътстващи проблеми не е пълен. При афазия могат да се появят и други увреждания, които варират при различните хора.

За отбелязване е също, че невинаги афазията е съпроводена от някои от горепосочените проблеми.

Лечение на афазията

Повечето хора, засегнати от афазия, са прекарвали известно време в болница. Обикновено те са били приети за лечение поради възникналото мозъчно увреждане. След изписването от болницата страдащите от афазия имат нужда от допълнително лечение, но не винаги е ясно, към кого могат да се обърнат за помощ. Помолете за съвет лекуващия лекар, който може да посочи, към кого да се обърнете в зависимост от местожителството ви. С лечението на афазията в повечето случаи се занимава логопед и по принцип всички страдащи от афазия биват насочени към подобен специалист. Продължителността на лечението зависи от сериозността на поражението, а също така и от възможностите и условията на здравната система на държавата, в която живеете.

Указания за общуване

При афазия се променя начинът на разбиране и изразяване. Въпреки това комуникационните възможности не са напълно загубени и страдащите от афазия могат да поддържат контакт с близките си. При по-тежките форми засегнатите разбират само най-важните думи от разговора, така наречените "сигнални думи". По този начин обаче често пъти не се схваща правилният смисъл на казаното. Понякога събеседникът смята, че страдащият от афазия го е разбрал, но от последвалата реакция се оказва, че не е така.

Как да кажем нещо на засегнат от афазия?

- Отделете по-дълго време за разговор. Седнете спокойно и установете очевиден контакт.
- Започнете разговора, разказвайки нещо за себе си и задайте въпроси, на които знаете отговора.
- Говорете спокойно и с къси изречения, наблягайте на по-важните думи в разговора.
- Запишете на лист хартия по-важните думи. Повторете всичко отначало и дайте на страдащия от афазия листа с отбелязаните думи. Той ще му послужи като опорна точка или метод за общуване.
- Насърчете страдащият от афазия да използва жестове, рисунки или писане и му помогнете да се изрази по този начин. Потърсете заедно думи в речник или разговорник.

Как да разберем какво иска да ни каже засегнатият от афазия?

На първо място трябва да се опитаме да разберем за кого и какво става въпрос и кога и къде се е случило. Изключително важно е да задавате правилните въпроси и да подходите към разговора последователно и с изобретателност. Опитайте се да задавате въпроси, които съдържат в себе си отговора или опишете възможните отговори.

Помощни материали при общуването

В много страни съществуват специални помощни книжки с думи и картинки. Човек може да се изрази по-лесно чрез посочването на думи или картинки. Попитайте вашият лекар или логопед дали и във вашата страна съществуват подобни помощни средства. В случай че няма такива, можете и сами да си направите книжка за общуване. Тя трябва да съдържа снимки, картинки и думи, които са от значение за засегнатия от афазия. По този начин може да обсъждате с него различни събития или да му помогнете да сподели чувствата си.

Чрез търсене на подходящите понятия в подобна книжка може да се опитате да проведете и разговор със страдащия от афазия. Не забравяйте да си пригответе също лист и химикал. По този начин можете да направите списък с най-важните думи в разговора, за да помогнете при следенето и запаметяването му.

Търпението побеждава

Общуването със засегнати от афазия изисква много време и търпение. То може да завърши без успех, въпреки изброените по-горе съвети. В подобни случаи спрете за кратка почивка и опитайте по-късно, има голяма вероятност да постигнете по-добър резултат!

Допълнителна информация

Повече информация можете да намерите на сайта на Международната Асоциация по Афазия (AIA) www.aphasia-international.com Там са посочени и връзки към сайтовете на националните сдружения по афазия, в които е дадена информация на различни езици.

Целта на този сайт е да привлече вниманието върху афазията и да съдейства за създаването на различни групи за контакти, за да се предотврати социалната изолация на хората с афазия.